

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

Ausiàs March

N'han dit...

- Què fa d'Ausiàs March un poeta extraordinari?

- La seva capacitat de dir la veritat. La capacitat

extraordinària d'expressió. La seva llengua és extraordinària i, a més de dir la veritat, sap que fa por. Per tant, això que he observat suara, el salt d'una paraula que sembla innòcua a la realitat del cardar, la gent no el fa. Aquest salt fa por.

Gandia, c. 1400 - València, 1459. Poeta i cavaller valencià medieval

Ausiàs March ha estat molt mal llegit. Això de veure que comença essent un petit idiota més o menys cretí -en la concepció de l'amor angèlic i bestial-, i tot el cicle d'Ausiàs March vist com a totalitat, això no s'ha vist, no es veu, no té relleu dins el que s'escriu d'ell. Fixi's, un home com Joan Fuster se n'havia d'haver adonat i no recordo que en digués res. I ningú no llegeix Ausiàs March. En això, hi insisteixo. Aquesta veritat que diu Ausiàs March no interessa ningú. Els professionals de l'estudi de la literatura no se n'adonen. Ells van fent la seva feineta... La gent hauria d'anar amb Ausiàs March sota el braç. Això de donar la veritat, als savis, no els interessa. Llegeixen la paraula "delit" i no veuen que ha de ser la

rebolcada, com diuen els de TV3.

[Joan Ferraté](#) entrevistat per Lluís Bonada: "Era un salvatge i un insolent", *El Temps*, núm. 645 (octubre 1996)

Reclam a tots los meus predecessors,

cells qui Amor llur cor enamorà,

e los presents e lo qui naxerà,

que per mos dits entenguen mes clamors;...

(XXV, 33-36)

Així s'exclama, de manera colpidora, Ausiàs March, reclamant, cinc segles

després de la seua mort corporal, l'atenció de tots els qui han experimentat

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a Lletres, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletres.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

la força de l'amor, per a cridar-nos la immortalitat del seu propi

sentiment.

E lo desig en mi jamás morrà

(Ibid. 10)

I gràcies a la meravellosa força evocadora de la paraula poètica, aquest seu

crit, com tota la resta de la seua vasta obra, roman viu entre nosaltres i

és capaç d'encomanar-nos encara ara el calfred de l'emoció, demostrant prou

bé allò que tots sabem: que la literatura, i especialment la poesia, és una

sublimació artística de la paraula, i la paraula és comunicació: el pont

essencial de l'expressió del pensament i del sentiment, el fonament del

diàleg i de la comprensió entre els humans.

Albert G. Hauf. "Ausiàs March: el clamor del silenci" publicat a *L'illa. Revista de lletres* núm. 18 (1997)

De l'*exemplum* que encapçala la part del present llibre que dedico a la lírica de March se'n desprenen dos corol·laris. Primer, que, com que cada generació de crítics sol produir (almenys "nord enllà") la seva interpretació dels textos antics, no cal meravellar-se si el 1992 se'ns ocorre de rebel·lar la ideologia de fons que informa llibres encara tan imprescindibles com els que Amadeu Pagés va dedicar a definir l'amor en Ausiàs March. Segon, que la relació amor-matrimoni no és ni de bon tros tan descomptada ni evident com es pensaven el frare Matfre Ermengaud, de Besiers, els poetes tolosans de les *Leys d'amors* o C.S. Lewis. Avui dia les constants culturals que, per entrar en matèria, forneixen en safata a March els arguments per a la seva polifacètica i asfixiant reflexió sobre la inanitat de l'amor són tan poderoses, clares i contundents que vénen ganes de proclamar-les; senzillament per provar de llegir els versos del poeta des d'un terme de referència segur.

Lola Badia. *Tradició i modernitat als segles XIV i XV. Estudis de cultura literària i lectures d'Ausiàs March* (Barcelona, 1993)

No són pocs els historiadors de la literatura que han desestimat la biografia del cavaller de Gandia com a pista fecunda per entendre'l millor, a ell i els cent vint-i-vuit poemes atribuïts que va escriure amb una constància certament notable. La intranscendent notícia d'un censal, l'avorridíssima literatura processal, el senyor de jurisdiccions o l'home de zels agraris proporcionarien poca cosa

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

més que referents freds, massa asèptics per a resoldre els enigmes d'una obra complexa i variable. Duta fins a l'extrem aquesta tesi, resulta un March sense *temps*, aïllat dels vaivens de la història, en el si de l'esfera d'un jo hermètic i amb problemes de desdoblament de la personalitat.

Ferran Garcia-Oliver. "Singularitat amarga", *En la vida d'Ausiàs March* (Barcelona, Edicions 62, 1998)

Io só aquest que em dic Ausiàs March!

(CXIV, 88)

"Io só aquest...", "io só aquell...": la fórmula, la trobem multiplicada,

tossudament reincidida, al llarg dels seus poemes. N'és un tret estilístic tan constant com eficaç. El lector no pot evitar una instintiva atracció per la contundència d'aquest tipus d'expressions. Li "sonen" a sinceres. I cal afegir que, en els versos d'Ausiàs March, l'afirmació de la sinceritat no és feta únicament de biaix, mitjançant els pronoms i la flexió verbal. La sinceritat hi és netament reivindicada. El poeta vol que el creguem en la literalitat de la seua confessió, ja que com a confessió ens brinda els poemes. No hi hauria, doncs, ni rastres d'impostura literària. Ausiàs invoca, amb una grandiloqüència tallant, els majors càstigs, els concita sobre si mateix, per al cas que caigués en la feblesa de fingir:

E muira prest si mon parlar io em feny!

(CI, 40)

Joan Fuster. "Ausiàs March, el ben enamorat", dins Ausiàs March, *Poesies* (Sueca, 1997)

En gran part de l'obra de March es trasllueix una imaginació poètica que sorprèn per la seva originalitat i la seva capacitat innovadora en l'època de la seva composició, etapa històrica en què a la Corona d'Aragó els poetes no havien après encara a desmarcar-se més que tímidament del provençal i de les convencions literàries que aquella llengua implicava. Però la importància de March s'aprecia sense cap mena de perspectiva històrica, perquè l'extraordinària energia dels seus versos transcendeix els sis segles que han transcorregut des que March els va escriure i és això el que fa que la seva lectura sigui una experiència vital i directament significativa per al lector d'avui.

[...]Una altra idea en el pensament de March és la del bé. Tots els éssers busquen el bé, però l'home, criatura composta, s'inclina, a causa dels dos extrems de la seva naturalesa, a dues formes de bé, oposades entre elles. Mitjançant la raó, l'home sap que l'únic bé veritable és el que pot assolir l'esperit en acostar-se a Déu i en gaudir dels béns interiors de les virtuts. Però el seu aspecte carnal fa que cerqui el bé fugisser del cos a més dels altres béns forans que li pot donar el món (diners, fama i honor). March es presenta en la seva obra com algú que busca els dos béns oposats i arriba poques vegades a actuar d'acord amb allò que li dicta la raó.

Robert Archer. "Introducció" a Ausiàs March, *Obra completa* (Barcelona, Barcanova, 1997)

- Déu meu, Déu meu, ajuda'm! -exclamà Pere March entre gemecs, mentre s'escorria de gust, anhelant un fill baró d'aquella consumació carnal. El clam, pregària i crit alhora, degué sonar com un bram pietós, eixint de les entranyes d'aquell home, quimerós i ja vell.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

Això li havien fet saber les consultes als coneixedors dels misteris de la vida. I ell, Pere March, deixant en l'oblit els dols, ara sentia amb el

cor bategant de delit que Déu li havia perdonat els molts pecats i supèrbies. Per això, de cos i d'ànima, s'encomanà al Senyor, en sentir que la semença li brollava amb vigor, tot notant com el foc encés en pura flama del seu cor es feia broll i semblava de vida les humides entranyes d'Elionor.

- Gràcies, gràcies, Déu meu! -digué, mentre una relaxació satisfeta se li encomanava del cos i el son li encalmava l'ànima.

- Que tot siga per a bé! -respongué amb un murmuri l'esposa, madona Elionor, per no trencar el primer son en pau del marit, mentre la mirada li fugia cap a un punt de llum que, entrant per un badall de la finestra de la cambra, aclaria les foscors de la nit.

En repòs i en calma, Elionor Ripoll meditava: tota la vida, tota (el passat, el present i l'avenir), quedaven des d'aquell moment en mans de Déu.

Josep Piera: *Jo sóc aquest que em dic Ausiàs March* (Barcelona, Edicions 62, 2001)

Ausiàs March i la tradició occitana

Costanzo Di Girolamo

"Lexant a part l'estil dels trobadors" és el primer vers d'una de les poesies més famoses d'Ausiàs March. Aquest exordi ha semblat a molts un clar pronunciament de poètica, l'afirmació d'una presa de distància respecte als pares provençals. En si mateix, això no seria ni improbable ni estrany. Molts altres començaments lírics medievals són veritables declaracions de poètica, i així els entenen els lectors de l'època, abans que els professors de filologia del segle XX. Pensem, per exemple, en la cançó de Bernat de Ventadorn *Non es meravella s'eu chan*, on es teoritza per primera vegada que només es pot compondre si hom està enamorat; o en la cançó de Guido Guinizzelli *Al cor gentil rempaira sempre amore*, autèntic manifest del *dolce stil novo*. El que vull dir és que, sovint, els poetes medievals es preocupaven de distingir-se i de col·locar-se, literàriament, enfront dels seus predecessors o dels seus contemporanis, i, per tant, incloïen en parts estratègiques de les seues obres les nocions clau de la seua art poètica.

El problema, en el cas d'Ausiàs March, és que aquest exordi ha estat objecte d'un greu malentès, i per tant ens serveix ben poc per a reconstruir el seu programa poètic o la idea que tenia de la seua art. No tinc temps per a comentar ací tota la poesia, que, d'altra banda, és força coneguda. Breument, es tracta de la lloança d'una tal Dona Teresa, una dama que no ha estat identificada però que devia ser força reconeixible per al públic contemporani, i que no sabem si coincideix o no (al meu parer, no) amb la dona a la qual es dirigeix l'autor en la *tornada* amb el *senyal* que utilitzava més freqüentment, *Lir entre carts*. La composició és un panegíric, d'altra banda una mica melós, i certament no és una de les coses més impressionants d'Ausiàs March: és, en definitiva, una poesia estrictament *de gènere*, i de circumstància, que precisament per això és completament atípica en un poeta que en la major part de la seua producció transgredeix obertament els límits dels gèneres codificats.

En resum, diu March, els poetes sovint exageren, així que ell farà una senzilla enumeració (que després resulta exageradíssima) de les excepcionals virtuts de la dama: "diré-l que trob en vós". Com ja recordava Pagès, estem davant d'un *tópos* que es remunta als mateixos trobadors i que va

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

sobreviure durant tota l'Edat Mitjana i més ençà, fins al punt que en algunes obres historiogràfiques del segle XV que presenten una alternança de versos i de prosa (penso especialment en algunes cròniques franceses) el passatge a la prosa sovint és justificat pels autors amb el fi d'aconseguir una narració més veraç dels fets.

Algú de vosaltres deu haver notat que he parlat de *poetes*, i no de *trobadors*, i de fet, precisament la paraula *poetes* és la que he emprat en la menua traducció a l'italià d'aquesta poesia: "*Lasciando a parte lo stile dei poeti*". Encara que aquesta traducció decebrà a molts, tan acostumats com estem a repetir i a repetir-nos, fins i tot mentalment, aquest vers icàstic i famós, en realitat Ausiàs March, per a denominar els poetes lírics vulgars, no tenia cap més mot que *trobador*. Els termes *poeta* i *poesia*, com ha recordat recentment Lola Badia, designaven en el segle XV els autors clàssics i el conjunt de les seues obres, i no havien estat aplicats encara als autors vulgars, si més no en la península Ibèrica. Ho fa tímidament, al voltant del 1449, el marquès de Santillana en el seu *Prohemio e carta*, probablement per influència directa o indirecta dels italians, i se sent obligat a explicar aquesta terminologia insòlita. *Poeta*, *poesia*, *poema* tampoc no existeixen en provençal. La introducció d'aquestes paraules en una llengua vulgar es deu probablement a Dante per fer referència, normalment, als autors clàssics (*poeta* seria usat per primera vegada per Brunetto Latini, el mestre de Dante). Tanmateix, amb la seua acostumada immodèstia, Dante fa una excepció i en la *Divina Comèdia* aplica el terme *poeta* a ell mateix, el terme *poesia* ("poesí") a la seua art, i el terme *poema* ("*sacrato poema, poema sacro*") a la seua obra. En resum, si March en la primera meitat del segle XV volia referir-se als poetes lírics vulgars, a tots els poetes lírics vulgars, i no necessàriament als trobadors provençals o als seus continuadors catalans, només tenia dues possibilitats: utilitzar una perífrasi o la paraula *trobadors*. Que és la mateixa paraula utilitzada per Santillana per a recordar-lo: "*Mossén Ausiàs March, el qual aún bive, es grand trobador e omne de asaz elevado spíritu.*"

En realitat Ausiàs March és especialment avar en preses de posició de poètica, i això impressiona encara més si hom té en compte que la seua obra és en molts aspectes revolucionària, tant respecte a la tradició com respecte a la poesia contemporània ibèrica i europea.

No hi ha cap dubte que March va conèixer els trobadors clàssics. Però podríem demanar-nos a través de quines fonts manuscrites i en quina mesura els coneixia, i també quins trobadors coneixia en concret. A aquesta pregunta òbviament força difícil i que anys endarrere hauria estat impossible de respondre, podem donar-li resposta avui ajuntant les velles dades d'arxiu descobertes, en el seu moment, per Amadeu Pagès i les recents troballes sobre la tradició manuscrita dels trobadors.

A la seua mort, entre els pocs llibres que el notari va inventariar en la casa de València (el gruix de la biblioteca devia romandre a Gandia), apareix "hun libre en pergamí, cubertes de fusta ab aluda vermella: comença Mestre Miquel de la Tor, es de la Gaya Sciencia". Pagès va identificar correctament Miquel de la Tor amb el copista i biògraf de Peire Cardenal, que va viure a cavall entre els segles XIII i XIV. El que Pagès no podia saber, i que estudis recents han tret a la llum, és el contingut exacte d'aquest còdex, probablement antic i probablement procedent de la biblioteca paterna.

Amb el títol de *Libro di Michele* el filòleg italià Giovanni Maria Barbieri (1519-1574) va anomenar, en el seu *Libro dell'arte del rimare*, la vasta antologia recollida a Montpeller per Miquel de la Tor en la segona meitat del segle XIII, de la qual potser posseïa l'original i no una còpia. És el mateix manuscrit del qual es va servir també, en Itàlia, a principis del segle XIX, el canonge català Joaquim Pla (1745-1817). En les seues *Recherches linguistiques sur les chansonniers pravençaux* (1987), François Zufferey ha reconstruït, hipotèticament però sobre la base d'indícis sòlids i de testimonis

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

convergens, el contingut i fins i tot l'estructura interna del còdex. Redactat a les acaballes dels dos segles d'or de la poesia occitana, aquest gran cançoner recull pràcticament tots els trobadors més importants dels segles XII i XIII i a més una miríade de trobadors menors: en les intencions del copista devia significar una organització definitiva del corpus trobadoresc.

El còdex del Mestre Miquel que Ausiàs March va dur amb ell fins al seu llit de mort és doncs, sens dubte, una còpia d'un dels cançoners provençals més rics i acreditats. Encara que March durant tota la seua vida hagués tingut a disposició només aquest còdex provençal (la qual cosa és improbable), hi hauria pogut llegir diversos centenars de cançons dels més grans trobadors, des dels més antics fins als de la segona meitat del segle XIII. Nosaltres avui sabem amb precisió quins trobadors i quines cançons coneixia March. I crec que, justament sobre la base de l'índex del *Libro di Michele*, s'haurien d'intentar en un futur recerques més aprofundides de les fonts trobadoresques en Ausiàs March.

Dels trobadors, doncs, Ausiàs March en tenia una coneixença directa, profunda i de primera mà. Aquesta em sembla una aportació important, perquè sobre els altres coneixements literaris o filosòfics de March només podem avançar hipòtesis. Per exemple, no sabem en quina mesura va conèixer els poetes italians i Petrarca, encara que podem hipotitzar raonablement que havia llegit la *Commedia* en la traducció de Febrer. I no sabem de quina manera havia accedit a les fonts escolàstiques, si a través de les obres originals o més senzillament a través d'epítoms escrits potser en vulgar. En el cas dels trobadors, en canvi, tenim la certesa que els coneixia i que devia conèixer-los bé, i açò és encara més significatiu perquè, llevat del sentit literal del famós vers, March, de fet, deixa de banda en tota la seua obra l'estil dels trobadors, o si més no, com veurem, l'estil més difós dels trobadors. Tanmateix, si fóra legítim atribuir a això un significat simbòlic, no es va separar ni tan sols en els últims dies de vida del gran Llibre dels trobadors.

En un estudi de fa molts anys, vaig cercar de descobrir en el lèxic del poeta la supervivència i al mateix temps la transformació de la poètica trobadoresca. Si alguns temes i alguns conceptes es conserven o hi ressonen, la major part d'aquests han estat abandonats, deformats i fins i tot capgirats; mentre en el pla formal destaquen per la seua absència alguns *tòpos*, el primer de tots el *locus amoenus*. M'agradaria tornar ara al tema des d'una perspectiva completament diferent, que prescindisca dels problemes de fons i d'afinitats o diferències formals, però que considere en canvi tres qüestions que crec que estan estretament connectades: el context literari específicament català on March comença a escriure; els motius de la seua opció pel català; i finalment l'ús que el poeta fa dels gèneres lírics.

Quant al primer punt, qualsevol temptativa de comparar March amb els trobadors ha de partir de la perspectiva força especial, gairebé única en Europa, on se situava Ausiàs March quan, en els anys vint del segle XV, començà a escriure els seus *dictats*.

Els països de llengua catalana són l'únic territori d'Europa on la lírica trobadoresca fou continuada, durant més d'un segle, en la llengua original (amb les clares incerteses en l'ús del provençal) i per sobre de qualsevol modalitat acadèmica. Els poetes lírics catalans del segle XIV no són en absolut uns trobadors tardans o uns simples imitadors, sinó que prossegueixen, evidentment en un context de comunicació literària diferent (la seua poesia és escrita i no cantada; es mouen en un àmbit social més restringit), el gran model trobadoresc, però adaptant-lo, actualitzant-lo, modificant-lo.

A més, en la meua opinió, ja existeix una clara *línia catalana* dins de la poesia trobadoresca dels segles XII i XIII, que pot remuntar-se a Guillem de Berguedà (segona meitat del segle XII) i que ja és

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

inconfusible en Cerverí de Girona (segona meitat del XIII). Entre els trets d'aquesta línia, els més destacats són la constant reflexió metapoètica i la predilecció per gèneres cantables, propers al popular, potser inspirats en modalitats i ritmes francesos més que no provençals. Aquestes tendències s'accentuen durant el segle XIV, i s'hi afegeix, cap a la fi del segle, un gust renovat per l'experimentació, que comporta un retorn als trobadors clàssics, o almenys a alguns d'ells.

En realitat, la singularitat de la situació catalana ve donada pel fet que, si d'una banda el provençal continua essent, preeminentment, la llengua de la lírica (i més en general de la poesia), d'altra les referències literàries presents no són solament provençals, sinó també franceses, italianes i, potser, galaicoportugueses. Si volem utilitzar una imatge una mica prosaica, la memòria literària dels catalans podria comparar-se a un gran frigorífic on s'amunteguen, independentment de les modes i dels corrents, i *vulgares eloquentes*, els clàssics de les literatures romàniques, més o menys compresos i assimilats, però llestos a figurar com a protagonistes en allò que, des de la perspectiva catalana, devia veure's com el tot indivisible de la lírica cortesa.

Especialment digne de ressenyar és l'interès per la lírica italiana dels segles XIII i XIV. Estan fora de dubtes influències, a més dels *stilnovisti*, de Dante i de Petrarca; i són més que probables les dels poetes de l'Escola Siciliana, que van escriure entre 1230 i 1250 en la cort de l'emperador Frederic II. Es a dir, parlem de poetes que en Itàlia no han servit mai com a model després de principis del segle XIV, com en el cas del Dante líric i dels Sicilians, o que ho esdevenen plenament només a poc a poc com Petrarca. De fet, cal recordar que, a diferència del que es pensa, el Quattrocento italià és un segle sense Petrarca. La influència de Petrarca comença a manifestar-se en Itàlia només cap a la fi del segle, mentre que en els Països Catalans se'n troben ressons més primerencs. Per exemple, en Jordi de Sant Jordi es podria parlar d'un autèntic petrarquisme *ante litteram*.

Una personalitat clau en aquest ambient literari deu haver estat certament la d'Andreu Febrer, amb el qual Ausiàs March potser tenia més deutes dels que hom accepta normalment. En el seu cançoner, Febrer palesa no només una gran influència de Raimbaut d' Aurenga i d'Arnaut Daniel, sinó també del Dante líric i sobretot del Dante de les *rime petrose*, molt proper per l'estil al Dante dels primers cants de l'*Infern*. I probablement, el mateix Febrer és l'inventor del gènere mètric dels estramps, repès després per Jordi i per March.

Si en la cançó *Combas e valhs*, de cobles unisonants, cada estança es conclou amb la paraula tornada *ungla*, amb un clar gest d'homenatge a la sextina d'Arnaut Daniel, en una altra cançó, *Sobre l' pus naut*, de rims estramps femenins, Febrer empra tres paraules en rima preses de les *rime petrose* dantesques (*roda, aspra, erba*). És clar que aquestes importants citacions no passaven inobservades per als contemporanis, mentre que han passat parcialment inobservades en època moderna. De fet, Jordi de Sant Jordi, més jove, va més enllà que el seu mestre: en els seus estramps (la cançó *Just lo front*), Jordi utilitza tres paraules rima preses de la sextina d'Arnaut (*arma, un gla, cambra*), tres paraules rima preses de la sextina de Dante (*pedra, dona, ombra*), quatre paraules rima preses dels estramps de Febrer (*segle, sepulcre, visque, Pantasilea*), i a més altres paraules en rima usades per ell mateix en altres composicions.

Febrer, Jordi de Sant Jordi i segurament tots els altres poetes lírics catalans dels segles XIV i XV són autors que hem d'estudiar més profundament en un futur, perquè em sembla que poden reservar-nos notables sorpreses i a més perquè ens serveixen força per a comprendre el mateix Ausiàs March.

Tornant precisament a Ausiàs March, és clar que la seua relació amb els trobadors està condicionada per una jerarquia de valors i de preferències fixada pels seus contemporanis i que,

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

esquemàticament, es pot resumir en la predilecció per la línia arnaldiana, que havia tingut en Raimbaut d'Aurenga el seu gran fundador, i en Dante Alighieri el seu gran hereu. Aquesta línia es caracteritza per l'aspresa formal, palesada vistosament sobretot en la rima, però també per una concepció de la *fin' amor* que posava en primer pla el desig (el *ferm voler* de la sextina d'Arnaut) més que no l'obediència, l'individualisme de l'amant més que no la solidaritat amb el grup. Segons el meu parer, Ausiàs March es reconeix perfectament en aquesta línia i la porta endavant, molt endavant, a la seua manera: d'una banda suprimint els rituals i les convencions de la *fin' amor*, que en la seua obra apareixen només com a relíquies esporàdiques; de l'altra accentuant la tensió eròtica (amb els seus corol·laris: el cansament de l'eros, la sacietat de la carn). Pel que fa l'aspecte formal, renuncia, almenys en aparença a l'experimentalisme, de vegades extremista, de Febrer o de Jordi de Sant Jordi. Però, com veurem de seguida, el seu és un experimentalisme d'un altre tipus.

El tret més cridaner de l'experimentalisme de March, i no és un tret de poca importància, és evidentment la seua opció pel català, la qual cosa significava la invenció d'una llengua poètica. Una opció, aquesta, que em sembla que no ha estat a bastament explicada.

Naturalment, és infundada l'explicació que posa en relació la seua elecció amb el famós començament, "Lexant a part...", per les raons que hem dit anteriorment: el rebuig de l'estil dels antics trobadors hauria suposat també el rebuig de la seua llengua. És igualment improbable que a la base d'aquesta elecció existesquen motivacions sociològiques, com també s'ha pensat: un poeta àulic hauria elegit, en un cert moment, la llengua de la burgesia, aliada de la Corona, i hauria abandonat finalment l'aristocràtic *hortus conclusus* i el seu idioma artificial. També és poc plausible la idea que el català s'imposara finalment en la poesia pel prestigi que tenia (ja des de feia un segle i mig) la tradició de la prosa. I és del tot absurd pensar que March escrivia en el seu vulgar perquè només es dirigia a ell mateix, hipòtesi desmentida per la seua notorietat en vida i per la seua influència immediatament després de la seua mort.

Crec que una possible explicació del canvi lingüístic d'Ausiàs March es pot trobar potser en la difusió pel territori català dels nous clàssics vulgars, sobretot italians, a partir de la fi del segle XIV, la coneixença dels quals devia posar gradualment en crisi una llengua literària que en aquell moment devia sentir-se com a convencional i improductiva. De fet, d'Itàlia arribava l'exemple que un nou vulgar, un vulgar amb credencials menys prestigioses que el provençal, també podia servir com a grandiosos vehicle de la lírica i, més en general, de qualsevol forma de poesia; i és probable que, en aquest sentit, haja estat determinant la traducció de Febrer de la *Commedia*, tot i que la llengua és encara força provençalitzant (la traducció fou acabada a Barcelona l'1 d'agost de 1429; però és fàcil suposar que en circularen parts anys abans). La *Commedia* dantesca, impossible d'encasellar dins de cap gènere literari, proposa un model de poesia amb un elevat grau de literarietat, que no és, tanmateix, poesia lírica. Com intentaré dir de seguida, també March s'allunya, en gran part de la seua producció, del gènere líric tal com l'entenien al seu temps; i no es pot excloure que haja estat precisament la lectura de Dante la que li suggerí canviar de llengua i transgredir les fronteres dels gèneres. La seua elecció lingüística estaria, doncs, estretament relacionada amb una elecció de gènere.

En efecte, hom podria preguntar-se què hi ha encara de líric en alguns *poemetti* (penso sobretot en la producció de la maduresa), que s'allarguen per centenars de versos, però amb la forma mètrica de la cançó. No hem oblidat que tant les octaves capcaudades com els estramps com qualsevol altra forma emprada per Ausiàs March, excepte la del *poemetto* CXXVII, són tipus estròfics destinats a la lírica, i que, de fet, el mateix poeta adopta originàriament com a metres lírics. En definitiva es tracta d'una dada elemental: la mesura d'alguns cants, amb tot el que això comporta, va més enllà de

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

l'espai de la lírica. És clar que cal distingir entre lírica i lírica, i, en un cert sentit, és precisament en la concepció que Ausiàs March tenia de la lírica on més s'apropa als trobadors.

Ausiàs March sembla invertir o posar en discussió aquell procés de decantació de la lírica durant el qual s'havia deixat de banda gradualment qualsevol element, per dir-ho així, antisubjectiu. El model de lírica proposat pels trobadors es basava, des dels seus orígens fins almenys a mitjans del segle XIII, en la contaminació de subjectivitat i narrativitat, d'introspecció i raonament, d'emotivitat i didàctica. A començaments del segle XIII, des de mitjans de segle en el nord de França i des de la fi del segle en Itàlia, els camins de la lírica es bifurquen: d'un costat els poetes lírics purs; d'un altre tots els que aporten a la poesia vistosos elements narratius, començant per l'autobiografia, o elements de reflexió moral, religiosa, filosòfica. En França aquesta última és la línia que dels *Vers de la mort* d'Hélinant di Froidmont i dels *dits* subjectius de Rutebeuf ens conduirà directament a Baudelaire. En canvi, en Itàlia, aquesta és minoritària, i serà quasi totalment vençuda per la consolidació de la línia *stilnovista* primer i de la petrarquesca després; però ja a finals del segle XIII l'existència de dos camins és perceptible en la polarització de dos subgèneres, el de la cançó d'amor i el de la cançó moral (o doctrinal, política...) Potser Ausiàs March roman fidel, o millor, reprèn, la gran lliçó dels seus trobadors només, o principalment, en un sentit: en la seua vocació per una lírica impura, gnòmica i subjectiva al mateix temps, que en el seu interior no realitza distincions de gèneres.

Però la producció en provençal dels seus predecessors immediats i dels seus contemporanis restava encara substancialment associada, tret d'algunes excepcions, a l'accepció més restringida de la lírica. Per a canviar de gènere, o, millor, per a travessar els gèneres, March ha de canviar de llengua, sense que en això s'haja de veure una revolta anacrònica contra els pares provençals.

Finalment, cerquem de treure alguna conclusió. Amadeu Pagés, el primer editor d'Ausiàs March, ha estat sovint acusat d'haver sobrevalorat la influència dels trobadors sobre el poeta valencià. De fet en la seua obra les fonts trobadoresques no falten i tampoc són poques. Però més important que el que hi ha en Ausiàs March dels trobadors, és el que, en canvi, no hi és, si hom considera que la tradició provençal devia ser, en absolut, la tradició poètica amb la qual estava més familiaritzat: sobre això no pot existir cap dubte. Ja he dit, per exemple, que manca del tot el *locus amoenus*. De la mateixa manera, manquen les situacions més recurrents en la lírica trobadoresca: la relació d'inferioritat de l'amant respecte a la dama s'atenua, quan no es capgira, fins al punt que hi ha lloc per a una accentuada misogínia; la metàfora feudal esdevé un ornament retòric secundari; el lèxic cortès es torna a connotar i sovint es banalitza per deixar en primer pla sobretot el *voler* (amb tota la seua constel·lació sinonímica), és a dir el desig, sovint amb una accepció específicament sexual. I singularment, a diferència dels trobadors, el terme *voler* es refereix també a la dama, a la qual l'amant demana, com en un joc d'espill, de *desitjar*, de manera que ell siga desitjat. Em sembla que pocs poetes d'amor, antics o moderns, han fet açò: el desig de la dona es considera legítim i fins i tot es demana, encara que després pot constituir un obstacle, un impediment, per a la perfecció amorosa a la qual l'amant home aspira.

És en nom del *voler* que el poeta pot posar-se fins i tot contra Déu, com escriu en alguns versos, potser entre els més forts de la lírica d'amor de tots els temps, on fins i tot Déu és liquidat sumàriament en vista del fi que es vol assolir:

he fet senyor del seny a mon voler,

vehent amor de mon seny mal servit:

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

rapaç l'é fet, e déu a part jaquit,

e són setz-anys que lo guardó esper.

[LXXX 5-8]

En el català occidental del segle XV; *rapaç*, a diferència de com ha estat interpretat i traduït per alguns, no significa 'serf' (com en antic castellà), sinó 'àvid, baix, vil' i s'ha de referir a *voler* i no a *seny*. La traducció és: "He fet el desig senyor de la ment, veient que la meua ment servia malament a Amor: l'he volgut vil i he posat Déu de banda, i fa setze anys que espero recompensa."

La violència blasfema, d'aquest passatge devia ser clarament copsada per Montemayor, que en va fer una traducció molt edulcorada. I naturalment canvia també el sentit mateix de l'amor. Si per als trobadors l'amor era metàfora existencial i norma de comportament en el món, per a March és alguna cosa menys, ja que apareix despulalat de qualsevol connotació social, de grup, i és al mateix temps alguna cosa més, perquè el component carnal és clarament sofert i sentit respecte a l'erotisme normalment més lliure, per dir-ho així, dels provençals. Jo no parlaria tant de sentit del pecat, com més aviat de les contradiccions on condueix el buidament d'una metàfora, aquella que havia estat la metàfora dominant de tota la literatura profana de l'Edat Mitjana occidental.

Els trobadors, en resum, són a anys llum. No tant literàriament com quant a concepció del món. Amb el seu complex i difícil cançoner, Ausiàs March ens ha deixat una poesia dura i tràgica, que conclou per sempre la llarga tardor de l'Edat Mitjana catalana i assenjala el naixement de la poesia moderna en la península Ibèrica.

Aparegut al diari *Avui* (23/04/97). Reproduït amb permís de l'autor

Tast de textos

Text

 WEB: Ausiàs March a Viquitexts

Recull diversos poemes de l'autor.

http://ca.wikisource.org/wiki/Ausi%C3%A0s_March

 WEB: Vele ?i vânturi

Nota introductòria i traducció del poema 'Veles e vents' al romanès, a càrrec d'Alexandru M. C?lin. A *Atelierul traduc?torului literar*, 28 (febrer 2018).

<https://lletra.uoc.eduhttps://www.fitralit.ro/28-02-2018-ausias-march-veles-e-vents/>

 WEB: Ausiàs March a la BVJLV

Edició digital completa a la BVJLV de les poesies d'Ausiàs March amb traducció al castellà de Baltasar de Romaní (València 1539).

<http://luisvives.cervantesvirtual.com/FichaObra.html?Ref=5120&portal=1>

 WEB: Ausiàs March al RIALC

El Repertori Informatitzat de l'Antiga Literatura Catalana (RIALC), conté 128 poemes anotats,

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

estudis i bibliografia.

<http://www.riale.unina.it/inc-a.march.htm>

 WEB: Selecció de Poesia Catalana

Amb 15 poemes d'Ausiàs March, dos dels quals també es poden llegir en anglès.

<http://www.uoc.edu/lletra/especials/folch/march.htm>

 WEB: March a EPdLP

Nota biogràfica en castellà amb un breu poema a El Poder de la Palabra.

<http://www.epdlp.com/escritor.php?id=1991>

Àudio

 AUDIO: "Ves e vents han mos desigs complir" interpretat per Raimon

"Ves e vents han mos desigs complir" interpretat per Raimon

<http://www.musicadepoetes.cat/app/musicadepoetes/servlet/org.uoc.lletra.musicaDePoetes.Titol?autor=141&titol=1765>

Biobibliografia

Biografia

 WEB: A la Viquipèdia

Extensa biografia, anàlisi de la seva obra i enllaços sobre l'autor al web de l'enciclopèdia lliure.

http://ca.wikipedia.org/wiki/Ausiàs_March

Bibliografia

 WEB: A Bilicame

El portal del Corpus Bibliogràfic Digital de la Literatura Catalana de l'Edat Mitjana recull la informació bibliogràfica de l'autor: edicions, traduccions i estudis.

<http://www.iifv.ua.es/bilicame/cat/verReferencias.php?obra=1>

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://catalog.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Marc+Ausi%C3%A0s&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Marc+Ausi%C3%A0s&sortdropdown=-&searchscope=23

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|SMarch+Ausi%C3%A0s|Orighresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

 WEB: Per llegir a Internet (BVJLV)

<http://www.lluisvives.com/FichaAutor.html?Ref=587&portal=1>

 WEB: Articles de l'autor (Traces)

<http://traces.uab.cat/search?f=author&p=March%20Ausi%C3%A0s&sc=1&ln=ca>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

 WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=March%2C+Ausi%C3%A0s&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

 WEB: Magisteri Teatre-Mag Poesia

Pàgina especial pel sisè centenari. Amb textos, versos i una breu biografia.
<http://www.mallorcaweb.com/Mag-Teatre/AusiasMarch/>

Diversos

 WEB: Ausiàs March i Gandia

Descripció de la ruta literària dedicada a l'autor (Vilaweb Lletres).
http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=3616425

 WEB: "Auca d'Ausiàs March"

Auca escrita per Joan Vilamala i il·lustrada per Eloi S-Vizcaino al web La paret de les auques. Amb suggeriments de treball.
<http://www.auques.cat/tot.php?auca=march>

 WEB: March a "El racó del clic"

Amb cinc paquets d'activitats: "La vida", "L'obra", "La tecnologia", "El duel" i "Els estaments socials".
<http://www.xtec.es/recursos/clic/cat/act/lleng/act23.htm>

Comentaris

 WEB: "Ausiàs March i el tema amorós"

Ressenya de Dominic Keown sobre *35 poemes d'amor a JOCS*.
<http://www.uoc.edu/jocs/ressenyas/march/index.html>

 WEB: Joan Fuster parla d'Ausiàs March

Text del pròleg a *Antologia poètica d'Ausiàs March* (1959).
<http://nti.uji.es/fuster/Vigencia...html>

 WEB: L'Europa d'Ausiàs March (1998)

Edició digital de l'obra de Ximo Company, a la BVJLV.
<http://www.cervantesvirtual.com/FichaObra.html?Ref=6147>

 WEB: "¿Àusias, Ausias o Ausiàs?"

Eduard J. Verger fa una crítica de l'edició feta per Rafael Ferreres de l'Obra poètica completa de March. *Cairell*, núm. 2 (gener de 1980).
<http://perso.wanadoo.es/lipmic/cairell/Num2/res23.htm>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ausiàs March a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ausias-march> >

Propostes didàctiques

Recursos

WEB: Proposta didàctica sobre l'autor

Amb activitats prèvies, pràctiques ("Veles e vents han mos desig complir" i "Quin tan segurs consells vas encerclant") i complementàries.

<http://www.esca.cat/index.php/Literatura-4t-ESO/literatura-4t-deso.html#March>

WEB: Poemes

Proposta de lectura a Biblionet, guia interactiva de literatura catalana.

<http://www.xtec.es/~Irius1/march/contenedor.htm>
